

ครึ่งรองน้ำฝนไว้ ๒๔ นิ้วกษ ๓ ทศกลางค
 เทียบกับน้ำฝนในราศีมฤกษะมีราศีสัมภค น้อย
 กว่าน้ำฝนในราศีเมษมีราศีอัฐก ๑๕ นิ้วกษ
 ๖ ทศสามค ณ เดือนหน้าเดือนหกมีราศีอัฐ
 ใ้ป้ลดูเข้าโรงได้ประมาณ ๖๐ ไร่ แลใด
 ทว่านเข้ากล้าในภุมนา แลแตกออกดีไปปรกติค
 ด้วัน ณ เดือนแรกค่างแรม ราษฎรได้ถอนคัน
 เข้ากล้าขุดค้ำลงในนาลุ่มนาครนาชายทะเล มาถึง
 เดือนแปดมีราศีอัฐก ราษฎรขุดค้ำเข้ากล้าลงใน
 ทุ่งนาลุ่มได้ประมาณ ๓ ส่วนยัง ๒ ส่วน นา
 ครนาชายทะเลขุดค้ำได้ประมาณ ๒ ส่วนยัง ๓
 ส่วน เมื่อเดือนแรกค่างแรมมีราศีอัฐก น้ำ
 ฟ้าหลาดเข้าท้องทุ่ง มีน้ำขังที่นาลุ่มลึกถึงเสก
 นาคมมีน้ำขังลึก ๕ นิ้วลึก ๖ นิ้วทรง
 อยู่สองวันน้ำลด คันเข้ากล้าขุดค้ำไว้ก็หาเสีย
 ไม้ ณ เดือนแปดค่างขึ้นมีราศีอัฐก น้ำฟ้าหลาด
 มาอีกครึ่งหนึ่ง ที่นาลุ่มน้ำตกคือเสกที่นาคร
 น้ำลึกค้ำหนึ่งทรงอยู่สามวัน น้ำลดคันเข้ากล้า
 ขุดค้ำลงในภุมนา ก็แตกใบชขายลดปรกติงาน
 คี รากาเข้าเปลือกกรราษฎรชอชขายแก่กันมีในแขวง
 เมืองทันบุรีนี้ เข้าเปลือกทวงควัยสัก ๒๐
 ทนานทนาน ๔๐๐ เกวียนละหกค้ำตั้งบาทมายัง
 หกค้ำตั้งถึงมายัง ถ้รายการน้ำฝนคันเข้ารากา
 เข้าระขึ้นลงทรงอยู่ประการใด ข้าพระพุทธเจ้า
 กรมการระบอเข้ามาค้อครั้งหลัง ควรมีควรแล้ว
 แทะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเษะ

พระมณเฑียรราชพิธี พระบรมราชาอนุญาตนำ
 ยอดเมืองสระบุรี ซึ่งใ้หน้าขึ้นกลางมีกรมทูล
 พระครุณาณวันศุกร์ เดือนเก้า แรมหกค่ำ มีร
 อัฐก มาลงราชกิจจานุเบกษานับ ๑
 ลงวันมาแต่ศาลาว่าการมหาดไทย ณวัน

อาทิตย์ เกือบสิบ ขึ้นค่ำหนึ่ง มีร
 ด้กราช ๑๒๒๙ ในใบมอถมีความว่า
 ข้าพระพุทธเจ้า พระยาพิไชยบรรณวงศ์สงคราม
 ผู้ว่าราชการกรมการเมืองสระบุรีขอมาว่า พระ
 อาทิตย์ชลมาราษีกรกฎ ณวันพฤหัส เดือน
 แปด แรมสิบค่ำ มีร
 ด้ระอากิทย เดือนเก้า แรมค้ำหนึ่ง ๓๑ วัน
 สันวาศีกรกฎฝนตก ๑๓ ครั้ง รองใ้หน้าฝน ๑๔
 นิ้ว ๕ ทศสามค น้อยกว่าน้ำฝนวาศีกรกฎ
 มีร
 ด้กรกฎนี้ตกลง ๓ คอก ๑๐ นิ้วน้อยกว่าน้ำ
 ทำวาศีกรกฎมีร
 ด้กรกฎนี้ตกลง ๖ คอก ๕ นิ้วมาก
 กว่าระตุแต่ ๖ คอก ๓ นิ้วในวาศีกรกฎ
 มีร
 ด้ฝนตกมากน้ำฝนซึ่งนาทั่วกันทั้งแขวง
 เมืองสระบุรี ราษฎรกำลังเร่งรีบโคกรากขุดค้ำ
 อยู่ที่กำลังมากขุดค้ำไ้ราวละ ๒๐ สัรับัง ๓๐
 สัรับัง ที่กำลังน้อยขุดค้ำไ้ราวละ ๘ สั ๑๐
 สัคี่นาลุ่มน้ำมีเสียงคันเข้าลึก ๑๕ นิ้วมายัง
 ๑๕ นิ้วมายัง ที่นาครนั้นน้ำมีเสียงคันเข้าลึก
 ๕ นิ้วมายัง ๖ นิ้วมายัง คันเข้าขุดค้ำไว้แต่คัน
 ระค กำลังคันที่ชขายถองามทั่วกันรากาเข้า
 เปลือกกรราษฎรชอชขายแก่กันทวงควัยสัก ๒๕ ทะ
 นานตามลำน้ำเกวียนละ ๓ ค้ำตั้งถึง ตามบ้าน
 ครเกวียนละ ๖ ค้ำตั้งถึง ควรมีควรแล้ว
 แทะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเษะ

ประกาศใ้มีกองจับผู้ร้าย

มีพระบรมราชโองการ มานพระยัดทูลสร
 พิงหนาท ใ้พระภาคใ้ท้ทราบทั่วกันว่า มีคน
 มีใจผู้ร้ายชุกชุมขึ้น ในแขวงกรุงเทพฯ ความ

ทนายโทศาลของชลพระบาท แลทรงพระราช
 คำวินิจฉัยว่า แต่ก่อน ๆ มา ถ้าวันว่าง
 ทางชำระผู้ร้ายหมู่ใหญ่ไปษา ๆ นาน ๆ
 ก็เกิดผู้ร้ายชุกชุมขึ้นครั้งหนึ่ง ก็ด้วยคนโทษพ้นโทษ
 ไปบ้าง ไปเป็นครู ข้าราชการ สังกัดคนที่เป็นคดี
 เป็นหนุ่ม ให้เป็นผู้ร้ายเกิดชุกชุม ก็ต้องตั้งกอง
 วิชาของชำระเป็นกรมใหญ่โต ได้ก็ ผู้ร้ายมาก
 โทษเสียมาก ๆ การก็สงบไปเป็นถึงสิบมา ใน
 กิ่งนี้ซึ่งเกิดโจรผู้ร้ายชุกชุมขึ้น ก็จะเป็นด้วยเหตุ
 ภิรมย์เกล้าว่ามาแล้วนี้บ้าง แลทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายหลวงออกชำระผู้ร้ายในหัว
 เมือง ที่ไล่คดีขังกรมเทศมณฑลทั่วไป พวกผู้
 ร้ายก็เลิกเลื่องชื่อนานอยู่ในกรมเทศ . บ้าง
 จึงพากันคิดทำร้ายขึ้น เจ้าพนักงานสืบสวนจับ
 กุมไม่ได้ทันที พวกผู้ร้ายเริ่มยกมากำเริบ จึงได้
 ยัดนักมดหนัดขึ้น ฝ่ายราษฎรชาวบ้านชาวสวน
 พากันตกใจได้ข่าวโจรผู้ร้าย รักษาบ้านเรือนเป็น
 ไข้ร้อนกัน ก็กลัวเป็นเหตุ ให้เป็นพิศุภผลที่
 หวาดหวั่นมากไป เห็นว่าเหตุที่เป็นจริงไปบ้าง
 บังทรงพระราชาดำริห์ ที่ระจัดการปราบ
 โจรผู้ร้าย ให้ส่งลงโทษเร็วจงได้ จึงได้โปรด
 เกล้าฯ ให้จ้างวางเจ้ากรมปลัดกรม พระตำ
 รวงในพระบรมมหาราชวัง แลพระราชวังวร
 แลเจ้ากรมอาสาท้าวต่างฝ่าย ออกเป็นกอง
 จับโจรผู้ร้าย ๒๐ กอง แบ่งไปตั้งวันตลอดออก
 เหนือใต้ ฝ่ายตะหนักอง ๒ ให้สืบสวนออก
 แหม่มตัวโจรผู้ร้าย ปลัดกรมปลัดพันทาง
 หัวเมืองจังหวัดกรมเทศ . เอาตัวมาทำโทษให้ ได้
 โดยเร็ว
 แลกองจับทั้ง ๒๐ กองนี้ ถ้าจับตัวโจ
 รผู้ร้ายมาได้ ให้พิจารณาเอาความจริง เป็นความรับ

สั่ง ถ้ากองจับไปจับคนที่ไม่ ได้เป็นโจรผู้ร้าย
 กระทำอากรกชคุ้มเหิงราษฎร ซึ่งทำมาหากินโดย
 สุจริตประการใด ได้โปรดเกล้าฯ ตั้งพระ
 บรมวงษาหรือยศ แลชำระอากร เปิดถนนมิตที่ลำ
 หรับรับเรื่องราวกล่าวโทษกองจับ ให้ตั้งประชุม
 ในพระบรมมหาราชวังของหนึ่ง ถ้าผู้ใดกล่าว
 โทษกองจับ ว่ากชคุ้มเหิงผิดด้วยขี้อวมชระ
 การใด ให้มายื่นเรื่องราวต่อที่ประชุม ในพระ
 บรมมหาราชวัง ให้นำข้อความขึ้นกราบบังคมทูล
 พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ชำระแล้ว ให้กรม
 มิตที่เร่งพิจารณาตัดสิน ให้แล้วเสร็จเพียงสาม
 วันเจ็ดวัน ถ้ากองจับไปทำการคุมเหิงราษฎรที่ประ
 พจติโทษสุจริต ระวังพระราชอาญาตามโทษ
 ทัณฑ์ ถ้าผู้ร้ายมาแถลงร้องแก้ ก็ขอ
 ชักถ่วงจนถึงความได้เข้า จะได้ลงพระราชอาญา
 ชั่วหลัง แลให้พิจารณาความเดิมต่อไป ให้
 แล้วโดยเร็ว
 ถ้าผู้ใดได้ประพจน์เป็นโจรผู้ร้าย ๆ ได้ รู้จัก
 เป็นเจ้าสำนักที่หลักแหล่ง ผู้รู้ตัวกลัวความผิด
 มาลงแก่โทษต่อกองจับ ให้นำส่งพวกเพื่อนที่
 ทำโจรกรรมด้วยกัน ก็จะไปรุดเกล้าฯ พระ
 ราชทานลดโทษผ่อนโทษได้ ความพระราชกั
 กฎหมาย ผู้ใดเป็นเจ้าสำนักหลักแหล่ง ผู้ร้าย
 รู้เห็นแล้วช่วยบิ้วยังโจรผู้ร้าย ระวังพระราช
 อาญาตามโทษานุโทษ ถ้าผู้ใดถูกโจรผู้ร้ายมา
 ทำประการใด ๆ ฤทธาว่าโจรผู้ร้ายอยู่แห่งใด
 ก็ให้นำแจ้งความต่อกองจับ กองใดกองหนึ่ง
 ใน ๒๐ กองนี้ จะได้ไปจับตัวโจรผู้ร้าย
 มาทำโทษเสียได้ใช้กหลายให้ราษฎรเป็นสุขทั่วกัน
 ประกาศมาแต่ฉนวนังคาร เกือบสิบ ขึ้น

สามคำ บัณฑิตยูก คักราช ๑๒๖๔ เป็นวันที่
๖๕๑๓ ในรัชกาลที่หก

ข่าวสั้นพระชนม

สมเด็จพระเจ้าบรมวงษเธอ เจ้าฟ้ามหามาลา
กรมสมเด็จพระข้าราชการยอชโยชเยน พระราช
โอรสที่ ๖๕ ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศ
หล้านภาลัย ประสูติในวันเสาร์ เดือนหก ขึ้นค่ำ
หนึ่ง ปีเถาะ เอกศก คักราช ๑๑๘๑ แลพระ
องค์เป็นพระราชโอรสที่ ๒ ของพระมรคา
ดิษฐ์ฟ้าคุณทูลภักษยวดี เมื่อดำรงอยู่ในตำแหน่ง
พระเจ้าน้องยาเธอ ในแผ่นดินพระบาทสม
เด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระชนมายุ
ได้ ๕ พรรษา พระบาทสมเด็จพระพุทธ
เลิศหล้านภาลัยเสด็จสวรรคตแล้ว ต่อมา
ในแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระองค์ดำรงอยู่ในตำแหน่ง พระเจ้าน้องยาเธอ
ไว้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณ นางนวลอก
แผ่นดิน ทวได้มีความนึกถึงไถในราชการไม่
ค่อยท้อมาในแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว เมื่อดำรงอยู่ในตำแหน่งพระเจ้าน้อง
ยาเธอขึ้น ก็ได้ทรงพระอุสสุหรัรับราชการ
ฉลองพระเดชพระคุณมาครั้ง พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระราชมติเห็นว่า
พระองค์เป็นอรรคคุณสูงมาลชาติ แลได้ทรงพระ
อุสสุหรั รับราชการฉลองพระเดชพระคุณโดยความ
ซื่อสัตย์สุจริต แลทรงพระปรีชารอบรู้ในสรรพ
ราชกิจแลศิลปศาสตร์ วิชาการต่าง ๆ สมควรระ
วังเพิ่มพระเกียรติยศให้ยิ่งใหญ่อิ่ง จึงได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้เพิ่มพระเกียรติยศขึ้นเป็นสมเด็จ
พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ามหามาลาครั้งหนึ่ง

กรมทูลองศาภิมา ได้ทรงรับราชการฉลอง
พระเดชพระคุณมาช่น แลเจริญพระ
ชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงพระราชมติเห็นว่า
จะเป็นสมเด็จเจ้าฟ้าต่างกรมพระ องค์หนึ่งได้ จึง
ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาเลื่อน
พระเกียรติยศขึ้นเป็นสมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุน มีพระ
นามตามจากฤกษ์ในพระสุพรรณบัฏว่า สมเด็จ
พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมขุน
ยอชโยชเยน แลในรัชกาลนี้ก็ได้ทรงพระกรุณา
โปรดเกล้าฯ ให้รับราชการในกรมใหญ่
น้อยต่าง ๆ ทูลองศาภิมา คือกรมวัง กรมดูยามา
ลา กรมช้าง กรมพระบรมมถวแลไหวพริบหมด
แผ่นดิน ก็ได้รับราชการฉลองพระเดชพระคุณ
โดยความซื่อสัตย์สุจริต มิได้มีความนึก
ถึงไถในราชการ จนตลอดแผ่นดินพระบาทสม
เด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นมาแผ่นดิน
รัชชโยชโยชเยน ได้ดำรงอยู่ในตำแหน่ง สมเด็จพระเจ้าน้อง
ยาเธอเจ้าฟ้าต่างกรม ก็ยังรับราชการ
ฉลองพระเดชพระคุณมาครั้ง เช่นที่ไว้วง
พระราชทานไทย แลเป็นที่เคารพนับถือทั่วไปใน
พระบรมวงษานุวงษ จึงได้ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯ ให้สถาปนาเลื่อนพระเกียรติยศขึ้นเป็น
สมเด็จเจ้าฟ้าต่างกรมตำแหน่งใหญ่ มีพระนาม
ตามจากฤกษ์ในพระสุพรรณบัฏว่า สมเด็จ
พระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระ
ยอชโยชเยน

คราวหลังจะมีต่อไป